

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Általános kérdések

04/094

FONDIN, Hubert: La science de l'information: contribution pour un paradigme informationnel = Doc.Bibl. 49.vol. 2003. 1.no. 23-29.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol és spanyol nyelven

Információstudomány: hozzájárulás egy új, ún. információs paradigmához

Informatika

A múlt században az információmenedzsmentet (könyvtártudomány, dokumentáció, levéltárak) fejlődését az az alapelv határozta meg, hogy a tudás univerzális, s ezért mindenütt egyforma módszerekkel szervezhető. Ezenkívül úgy vélték, hogy ez a szervezés úgy tehető hatékonyabbá, ha mindent pontosan szabályoznak, és a szakembereket e szabályok alkalmazására ösztönzik. A tudást hordozó dokumentumokat a lehető legtárgyilagosabb módon kell leírni, és azokat a helyeket, ahol feldolgozásuk és tárolásuk történik olyan technikai rendszereknek kell tekinteni, amelyek inputja és hatékonysága mérhető. Végül a használókat, akik az ismereteket fel szeretnék használni, csoportosítani kell, hogy igényeiket jobban ki lehessen elégíteni.

04/095

SEAVEY, Charles A.: The American public library during the Great Depression = Libr.Rev. 52.vol. 2003. 8.no. 373-378.p. Bibliogr. 11 tétel.

Res. francia és német nyelven

Az amerikai közkönyvtárak a nagy gazdasági válság idején

Állami irányítás; Könyvtártörténet -nemzeti; Közművelődési könyvtár; Támogatás -pénzügyi -általában

A cikk a közkönyvtárak terjeszkedésének jelenségét vizsgálja az USA nagy gazdasági válságának idején. A gazdaságilag nehéz idők ellenére az USA 50 államából 48-ban alapítottak közművelődési könyvtárakat. E növekedés legnagyobb részét kilenc tagállam hozzájárulásának volt köszönhető. A cikk tárgyalja a növekedés földrajzi megoszlását, és bemutatja két szövetségi kormányhivatal ezzel kapcsolatos szerepét. Két, ebben az időszakban alapított könyvtárról esettanulmányt is közöl. Azt a következtetést vonja le, hogy az amerikai közkönyvtár a helyi közösségek számára fontos szociális intézmény volt. Finanszírozásáról, már jóval a tagállami vagy a szövetségi támogatás bevezetése előtt, a helyi közösségek gondoskodtak.

(Autoref.)

04/096

SOKOLOV, Arkadij Vasil'evič: Bibliotečnaâ professiologijâ: nekotorye itogi 20 veka = Bibliotekovedenie. 2003. 5.no. 22-35.p.

A könyvtárosi hivatás kutatása: néhány 20. századi eredmény

Könyvtárosi hivatás; Könyvtárügy története

A Szentpétervári Egyetem negyedéves könyvtár szakos hallgatói a 2001/2002-es tanév folyamán egy

Ez az elképzelés globálisan egy olyan paradigmának felel meg, amelyet klasszikusnak nevezhetünk; mostanáig ez volt a legjelentősebb hatással az információk feldolgozására. Ez a paradigma három alapelve épül, amelyeket az „egyetemesség-szabványosítás”, „objektum-dokumentum”, és „szervezés-rendszer” kulcsszavakkal írhatunk le.

Anélkül, hogy megkérdőjeleznénk e paradigma jelentőségét az információs rendszerek meghatározásában és fejlődésében világos, hogy ez egy túlságosan mechanikus hozzáállás a dokumentációhoz. Nem teszi lehetővé, hogy megértsük a használók (még kevésbé a nem használók) szokásait és gyakorlatát, akiknek alkalmazkodniuk kell az információs rendszerek előre megszervezett működéséhez. Nem hagy helyet arra sem, hogy a szakemberek megvitassák a bevett gyakorlatok előnyeit és hátrányait, mert univerzális szabványokhoz kell alkalmazkodniuk, függetlenül attól, hogy hol dolgoznak.

Ez a cikk új megközelítést javasol, amely az embert (szerző, közvetítő, használó) helyezi az információs kutatás középpontjába. Ez a megközelítés egy általunk „információs”-nak nevezett paradigmára alapszik. Mivel egy teljesen kommunikációs megközelítés keretein belül kerül meghatározásra, ennek a tudományágnak a tanulmányozása is időszerűvé válik. E paradigma kulcsszavai a „szándék” a „cél” és a „személyre szabás”.

A cél nem a régi paradigma elhagyása és az új bevezetése, hanem az információtudomány emberi tudományként való megalapozása.

(Autoref.)

kutatási program során feldolgozták a könyvtárosi hivatás változásainak XX. századi történetét. A szövegelemzés alapjául a század folyamán könyvtáros szakmai folyóiratokban (Biblioteka: 1927-2000., Bibliografija: 1933-2000., Naucsno-tehniczeszkiye Biblioteki: 1961-2000., Bibliotekovedenije: 1968-2000.) publikált összesen 1016 tanulmány szolgált. A pszichológiában is ismert öntudatra ébredés evolúciójának három periódusa rajzolódott ki a vizsgált időszakban, a könyvtárosok három egymást követő nemzedéke élte végig a történelmi fejlődést. A kutatás eredményeképpen forradalminak nevezett könyvtáros nemzedék korszakhatárait 1894 (az orosz szimbolizmus megjelenése) és 1934 (a kommunista párt XVII. kongresszusa) jelölte ki, az ún. megbabonázott szovjet könyvtáros nemzedék az 1930-as és az 1960-as évek között tevékenykedett, a kiábrándultként jellemzett könyvtáros nemzedék pedig az 1970-es évek és a XXI. század kezdete között foglalta el a történelem arénáját.

Az eredmények szerint a XX. század a széles körben elterjedő és erősen feminizálódó könyvtáros hivatás százada volt. Az e foglalkozást választók magját az a humán értelmiségi réteghez tartozó könyvtáros nemzedék képezte, akik még ismerték a régi Oroszország könyves hagyományait. Az elemzés választott módszere, a megjelölt időszakban publikált szakirodalom tanulmányozása pontos következtetések levonására adott lehetőséget. Az első vizsgálati szempont a könyvtárosok szakmai küldetésstudata és társadalmi elkötelezettsége volt. Az első nemzedék ez alatt hármass feladatrendszer értett: egyrészt a gyűjtemények kezelését az emberiség és a nemzet értékeinek megőrzéseként értelmezte, másrészt látott a könyvtárosságban nevelő-felvilágosító szerepet, harmadrészt közvetlenül részt vett a politikai (nemzeti, vallási) harcban. A második nemzedék az 1924-es oroszországi könyvtáros kongresszus jelszavához tartotta magát, a könyvtárat eszközként használta a kommunista világszemlélet kialakításában. A harmadik nemzedék kettős kötődés-

ben élt: a felszínen a pártot szolgálta, valójában azonban szkepticizmus, apátia, egoizmus jellemezte. A második vizsgálati szempont a könyvtárosi szerepeket elemezte, a szakirodalom a három nemzedék egymásutániségát a tudós könyvtáros és tanár az iskolán kívül – propagandista harcos az ideológia frontján – a demokrácia ügynöke és az információs társadalom közvetítője hármass fejlődési folyamatán keresztül mutatta be. A harmadik vizsgálati szempont a professzionális tudás és az öntudat egymáshoz való viszonyát vizsgálta. Az első nemzedék még kevés szakmai tudással, de annál nagyobb öntudattal végezte munkáját, a második nemzedékben kevés volt a szakmai tudás és az öntudat egyaránt, a harmadik nemzedék viszont – köszönhetően többek között a legutóbbi időkben megjelent új technikai-számítástechnikai eszközöknek – komoly szakmai tudással rendelkezik, és túl van az öntudatra ébredés folyamatán is. A negyedik vizsgálati szempont, a nemzedékek elődeinek tisztelete és örökhagyása az első időszakban példa és elődök nélküli volt (ezért az első nemzedék tagjai külföldi kollégák tapasztalatait vették át), a második időszak képviselői határozottan elzárkóztak az előző nemzedék hagyományaitól, a harmadik nemzedéket pedig egyszerűen nem érdekelte elődeinek tevékenysége. Az ötödik vizsgálati szempont a könyvtárosok hatalomhoz való viszonyát elemezte. Az első nemzedék könyvtára pártonkívüli volt, könyvtárosa azonban lehetett párttag, a második nemzedék esetében könyvtáros és könyvtár is a párt mellett állt, a harmadik nemzedék viszont a könyvtárost és a könyvtárat is depolitizálta és ideológiamentessé tette. A hatodik vizsgálati szempont az egyes nemzedékek jövőképét kutatta, szinte eredménytelenül: az első nemzedék még magának a könyvtárosságnak mint szakmának a kialakításán dolgozott, a második a párt irányításától remélt és várt mindent, de a harmadik nemzedék könyvtáros öntudatának is idegen volt még a hosszú távú jövő tervezésének gondolata. A hetedik vizsgálati szem-

pont – az ideális könyvtár és a legendás könyvtáros – szinte teljesen hiányzott az első nemzedék életéből; későn (az 1950-es és 1960-as évek között) alakult ki a második időszakban és felvirágozott a harmadikban.

Összefoglalásként megállapítható, hogy Oroszországban a XX. század folyamán korszakokra tagolódva, esetenként nagy váltásokkal ment végbe a könyvtáros szakma és foglalkozás kialakulása, viszont a korszak az e szellemi foglalkozást művelők szakmai öntudatra ébredését is magával hozta.

(*Hangodi Ágnes*)

Kutatás

Lásd 94

Tudománymetria, bibliometria

04/097

VAUGHAN, Liwen – SHAW, Debora: Bibliographic and web citations: what is the difference = J. Am. Soc. Inf. Sci. Technol. 54.vol. 2003. 14.no. 1313-1322.p.

Mi a különbség a bibliográfiai és a webes hivatkozások között?

Bibliometria; Cikk; Hivatkozás; Számítógép-hálózat

A szerzők szerint a webes hivatkozások egyenértékűek a bibliográfiai hivatkozásokkal, és alkalmasak a felsőoktatási dolgozók publikációs tevékenységének mérésére az előléptetési illetve véglegesítési döntések meghozatala során. Összehasonlítva 46 könyvtártudományi folyóirat cikkeinek bibliográfiai és webes hivatkozásait azt állapították meg, hogy a folyóiratok nagy részénél (57%) szignifikáns összefüggés mutatkozik a webes hivatkozások és a Social Science Citation Index bibliográfiai hivatkozásai, illetve az ISI folyóirat-súlyozási mutatója (impact factor) között. A webes hivatkozások 30%-a a világhálóra kitett egyéb cikkekből eredt, illetve 12% különféle egyetemi kurzusok ajánló irodalomjegyzékéből való volt. Ugyanarra a cikkekre általában több volt a webes, mint a bibliográfiai hivatkozás. A gyakran hivatkozott folyóiratok általában tartalomjegyzéket közlő webhellyel rendelkeztek, míg a kevesebb hivatkozást kapott folyóiratoknak nem volt ilyen publicitása a világhálón. A folyóiratcikkekre történő webes hivatkozások száma növekedett 1992 és 1997 között.

(*Autoref.*)